

Bài 7: Thực hiện nền kinh tế nhiều thành phần và tăng cường vai trò quản lí kinh tế của Nhà nước

Phần 1: Câu hỏi giữa bài

Câu hỏi (trang 57 sgk Giáo dục công dân 11) thuộc nội dung thực hiện nền kinh tế nhiều thành phần: Thành phần kinh tế nhiều là gì? Tại sao trong thời kì quá độ đi lên chủ nghĩa xã hội nước ta lại phải thực hiện nền kinh tế nhiều thành phần?

Trả lời:

- Thành phần kinh tế là kiểu quan hệ kinh tế dựa trên một hình thức sở hữu nhất định về tư liệu sản xuất.
- Trong thời kì quá độ đi lên chủ nghĩa xã hội nước ta phải thực hiện nền kinh tế nhiều thành phần vì:
  - + Trong thời kì quá độ lên chủ nghĩa xã hội ở nước ta vẫn tồn tại một số thành phần kinh tế của xã hội trước đây, chưa thể cải biến ngay được, đồng thời trong quá trình xây dựng quan hệ sản xuất mới xã hội chủ nghĩa lại xuất hiện thêm một số thành phần kinh tế mới như kinh tế nhà nước, kinh tế tập thể,... Các thành phần kinh tế cũ

và mới tồn tại khách quan và có quan hệ với nhau, tạo thành cơ cấu kinh tế nhiều thành phần trong thời kì quá độ.

+ Nước ta bước vào thời kì quá độ lên chủ nghĩa xã hội với lực lượng sản xuất thấp kém và nhiều trình độ khác nhau, nên có nhiều hình thức sở hữu về tư liệu sản xuất khác nhau. Hình thức sở hữu về tư liệu sản xuất là căn cứ trực tiếp để xác định các thành phần kinh tế.

+...

Phần 2: Bài tập cuối bài

Câu 1 (trang 64 sgk Giáo dục công dân 11): Trình bày khái niệm thành phần kinh tế và căn cứ để xác định thành phần kinh tế ở nước ta.

Trả lời:

- Thành phần kinh tế là kiểu quan hệ kinh tế dựa trên một hình thức sở hữu nhất định về tư liệu sản xuất.
- Thành phần kinh tế liên quan đến mối quan hệ giữa người với người trong việc chiếm hữu tư liệu sản xuất. Sở hữu tư liệu sản xuất được biểu hiện dưới nhiều hình thức khác nhau, phù hợp với từng giai đoạn khác nhau và là căn cứ trực tiếp để xác định thành phần kinh tế.

Câu 2 (trang 65 sgk Giáo dục công dân 11): Phân tích tính tất yếu khách quan của sự tồn tại nền kinh tế nhiều thành phần ở nước ta.

Trả lời:

- Tính tất yếu khách quan của sự tồn tại nền kinh tế nhiều thành phần ở nước ta:

+ Trong thời kì quá độ lên chủ nghĩa xã hội ở nước ta vẫn tồn tại một số thành phần kinh tế của xã hội trước đây, chưa thể cải biến ngay được, đồng thời trong quá trình xây dựng quan hệ sản xuất mới xã hội chủ nghĩa lại xuất hiện thêm một số thành phần kinh tế mới như kinh tế nhà nước, kinh tế tập thể,... Các thành phần kinh tế cũ và mới tồn tại khách quan và có quan hệ với nhau, tạo thành cơ cấu kinh tế nhiều thành phần trong thời kì quá độ.

+ Nước ta bước vào thời kì quá độ lên chủ nghĩa xã hội với lực lượng sản xuất thấp kém và nhiều trình độ khác nhau, nên có nhiều hình thức sở hữu về tư liệu sản xuất khác nhau. Hình thức sở hữu về tư liệu sản xuất là căn cứ trực tiếp để xác định các thành phần kinh tế.

Câu 3 (trang 65 sgk Giáo dục công dân 11): Thành phần kinh tế nhà nước là gì?

Phân tích vai trò của thành phần kinh tế nhà nước. Theo em cần phải làm gì để tăng cường vai trò của thành phần kinh tế nhà nước hiện nay ở nước ta?

Trả lời:

- Thành phần kinh tế nhà nước là thành phần kinh tế dựa trên hình thức sở hữu nhà nước về tư liệu sản xuất.

- Kinh tế nhà nước bao gồm các doanh nghiệp nhà nước, các quỹ dự trữ quốc gia, các quỹ bảo hiểm nhà nước và các tài sản thuộc sở hữu nhà nước có thể đưa vào sản xuất kinh doanh... Kinh tế nhà nước giữ vai trò chủ đạo, nắm giữ các vị trí, các lĩnh vực then chốt trong nền kinh tế, là lực lượng vật chất quan trọng để Nhà nước định hướng và điều tiết vĩ mô nền kinh tế thị trường ở nước ta hiện nay.

- Để tăng cường vai trò của thành phần kinh tế nhà nước hiện nay cần phải:

Tăng quyền tự chủ và nâng cao tính tự chịu trách nhiệm của doanh nghiệp nhà nước.

+ Đổi mới căn bản cơ chế đại diện chủ sở hữu và cơ chế giám sát hoạt động của các doanh nghiệp nhà nước.

+ Bên cạnh đó, nâng cao vai trò và hiệu lực quản lý của Nhà nước phù hợp với yêu cầu phát triển kinh tế thị trường định hướng XHCN....

+...

Câu 4 (trang 65 sgk Giáo dục công dân 11): Thành phần kinh tế tập thể là gì?

Vai trò và mối quan hệ giữa nó với thành phần kinh tế nhà nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội ở nước ta?

Trả lời:

- Thành phần kinh tế tập thể là thành phần kinh tế dựa trên hình thức sở hữu tập thể về tư liệu sản xuất.

- Vai trò và mối quan hệ giữa thành phần kinh tế tập thể với thành phần kinh tế nhà nước trong thời kì quá độ lên chủ nghĩa xã hội ở nước ta:

+ Kinh tế tập thể với nhiều hình thức hợp tác đa dạng, mà nòng cốt là hợp tác dựa trên sở hữu của các thành viên và sở hữu tập thể; liên kết rộng rãi những người lao động, các hộ sản xuất, kinh doanh, các doanh nghiệp vừa và nhỏ thuộc các thành phần kinh tế; không giới hạn quy mô và địa bàn (trừ một số lĩnh vực có quy định riêng); phân phối theo lao động, theo vốn góp và mức độ tham gia dịch vụ; hoạt động theo nguyên tắc tự chủ, tự chịu trách nhiệm.

+ Kinh tế tập thể lấy lợi ích kinh tế làm chính, bao gồm lợi ích các thành viên và lợi ích tập thể, đồng thời coi trọng lợi ích xã hội của các thành viên, góp phần xoá đói, giảm nghèo, tiến lên làm giàu cho các thành viên.

Câu 5 (trang 65 sgk Giáo dục công dân 11): Trình bày khái niệm, cơ cấu và vai trò của thành phần kinh tế tư nhân ở nước ta hiện nay.

Trả lời

- Kinh tế tư nhân là thành phần kinh tế dựa trên hình thức sở hữu tư nhân về tư liệu sản xuất. có vai trò quan trọng, là một trong những động lực của nền kinh tế.
- Cơ cấu thành phần kinh tế tư nhân bao gồm: kinh tế cá thể, tiểu chủ; kinh tế tư bản tư nhân.
- Vai trò của thành phần kinh tế tư nhân ở nước ta hiện nay: Hội nghị T.Ư 5, khóa XII đã ban hành Nghị quyết về phát triển kinh tế tư nhân trở thành một động lực quan trọng của nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa. Cụ thể:
  - + Kinh tế cá thể, tiểu chủ, dựa trên hình thức tư hữu nhỏ về tư liệu sản xuất và lao động của bản thân người lao động. Kinh tế cá thể, tiểu chủ có vị trí rất quan trọng trong nhiều ngành nghề, có điều kiện phát huy nhanh và hiệu quả tiềm năng về vốn, sức lao động, tay nghề của từng gia đình, từng người lao động. Do đó, việc mở rộng sản xuất, kinh doanh của kinh tế cá thể, tiểu chủ được Nhà nước khuyến khích phát triển.
  - + Kinh tế tư bản tư nhân dựa trên chế độ sở hữu tư nhân tư bản chủ nghĩa về tư liệu sản xuất. Kinh tế tư bản tư nhân có vai trò đáng kể trong việc phát triển kinh tế thị trường, giải quyết việc làm cho người lao động, có những đóng góp không nhỏ vào tăng trưởng kinh tế của đất nước, do đó cần được khuyến khích phát triển trong những ngành nghề sản xuất kinh doanh mà pháp luật không cấm.

Câu 6 (trang 65 sgk Giáo dục công dân 11): Thành phần kinh tế tư bản nhà nước là gì? Cho ví dụ. Tại sao nói thành phần kinh tế tư bản nhà nước giữ vai trò là “cầu nối” để đưa sản xuất nhỏ lạc hậu lên chủ nghĩa xã hội ở nước ta?

Trả lời:

- Thành phần kinh tế tư bản nhà nước là thành phần kinh tế dựa trên hình thức sở hữu hỗn hợp về vốn giữa kinh tế nhà nước với tư bản tư nhân trong nước hoặc với tư bản nước ngoài, thông qua các hình thức hợp tác như: hợp đồng hợp tác kinh doanh, liên doanh,...

- Ví dụ: Mỏ dầu Bạch Hổ - liên doanh dầu khí Việt Nam – Liên Xô.

- Thành phần kinh tế tư bản nhà nước giữ vai trò là “cầu nối” để đưa sản xuất nhỏ lạc hậu lên chủ nghĩa xã hội ở nước ta vì:

+ Đây là thành phần kinh tế có tiềm năng to lớn về vốn, công nghệ, khả năng tổ chức quản lí, nên có những đóng góp không nhỏ cho công cuộc xây dựng và phát triển kinh tế đất nước.

+ Hơn nữa, phát triển kinh tế tư bản nhà nước còn là giải pháp để nâng cao sức cạnh tranh và kinh doanh có hiệu quả của các doanh nghiệp nhà nước ở nước ta hiện nay.

=>Do vậy, phát triển kinh tế tư bản nhà nước là đòi hỏi khách quan, giữ vai trò là hình thức kinh tế trung gian, hình thức kinh tế quá độ, là cầu nối đưa sản xuất nhỏ lạc hậu lên chủ nghĩa xã hội, bỏ qua chế độ tư bản chủ nghĩa ở nước ta.

Câu 7 (trang 65 sgk Giáo dục công dân 11): Thành phần kinh tế nhà nước khác với thành phần kinh tế tư bản nhà nước về:

- a. Hình thức sở hữu.
- b. Quan hệ quản lí
- c. Quan hệ phân phối.
- d. Tất cả các phương án trên.

Hãy chọn phương án mà em cho là đúng. Vì sao?

Trả lời:

- Chọn đáp án D: Tất cả các phương án trên.

- Vì:

+ Kinh tế nhà nước là thành phần kinh tế dựa trên hình thức sở hữu nhà nước về tư liệu sản xuất.

+ Kinh tế tư bản nhà nước là thành phần kinh tế dựa trên hình thức sở hữu hỗn hợp về vốn giữa kinh tế nhà nước với tư bản tư nhân trong nước hoặc với tư bản nước

ngoài, thông qua các hình thức hợp tác như hợp đồng, hợp tác kinh doanh, liên doanh,...

+...

Câu 8 (trang 65 sgk Giáo dục công dân 11): Theo em, sự tồn tại nền kinh tế nhiều thành phần, vấn đề tìm kiếm việc làm có gì khác với trước đây khi nền kinh tế nước ta còn tình trạng bao cấp?

Trả lời:

* Sự tồn tại nền kinh tế nhiều thành phần, vấn đề tìm kiếm việc làm khác nhiều so với trước đây, khi nền kinh tế nước ta còn tình trạng bao cấp cụ thể như:

- Nền kinh tế bao cấp: Tìm kiếm công việc khó khăn, đồng lương ít ỏi, khó để nuôi sống bản thân và gia đình, nên đa phần đời sống nhân dân gặp rất nhiều khó khăn...

- Nền kinh tế nhiều thành phần:

+ Vấn đề việc làm lại trở nên thuận lợi hơn bởi với nhiều ngành nghề, thuộc quyền sở hữu đối tượng khác nhau thì khả năng tìm kiếm công việc cũng phong phú và đa dạng hơn, người lao động còn có quyền chọn việc nếu như họ thực sự có năng lực và mức lương cũng phù hợp hơn nhiều.

+ Chúng ta có thể tham gia vào bất kì thành phần kinh tế nào để có được thu nhập chính đáng cho bản thân và gia đình mình.

+....

Câu 9 (trang 65 sgk Giáo dục công dân 11): Phân tích vai trò quản lí kinh tế của Nhà nước ở nước ta hiện nay.

Trả lời:

- Trong lịch sử hình thành và phát triển của nhà nước, ở mỗi thời kì khác nhau, vai trò quản lí kinh tế của nhà nước có mức độ khác nhau.

+ Trong giai đoạn đầu của kinh tế thị trường, giai đoạn mà ở đó cơ chế vận hành của nó là cơ chế thị trường tự điều chỉnh thì chưa có sự can thiệp của nhà nước.

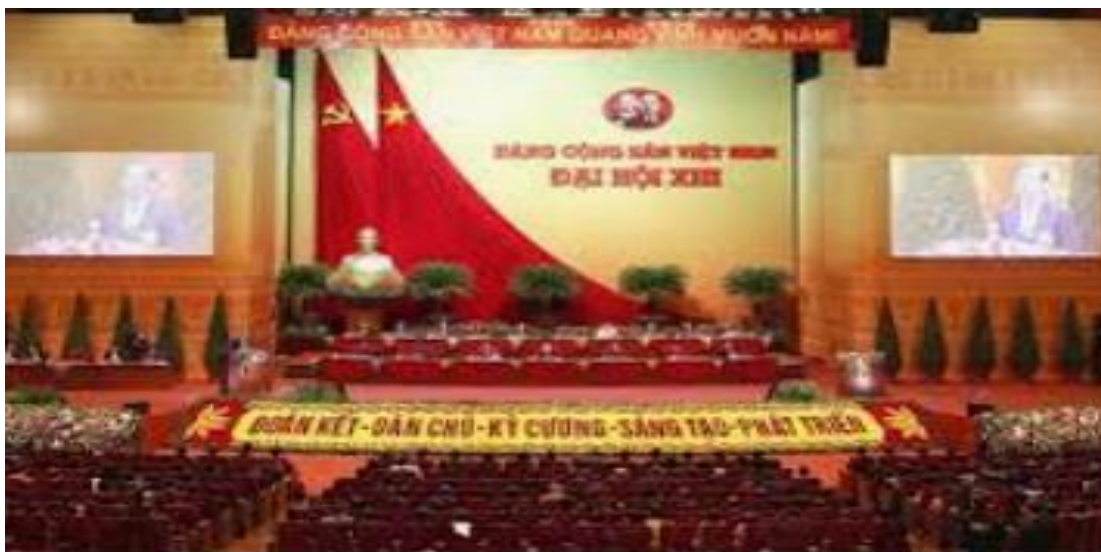
Chỉ đến những thập niên đầu thế kỉ XX, khi kinh tế thị trường tự do chuyển sang kinh tế thị trường hiện đại, vận hành theo cơ chế thị trường có sự quản lí của nhà nước, thì lúc này việc quản lí kinh tế của nhà nước đối với nền kinh tế mới đặt ra như là một tất yếu khách quan không chỉ đối với kinh tế thị trường tư bản chủ nghĩa mà cả với kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa.

+ Trong chủ nghĩa xã hội, nhà nước với tư cách là người đại diện cho chế độ sở hữu toàn dân về tư liệu sản xuất và đại diện cho xã hội thực hiện việc điều tiết và quản lí kinh tế, đảm bảo nền kinh tế - xã hội phát triển ổn định và đúng định hướng xã hội chủ nghĩa.

+ Ở nước ta, để phát huy vai trò tích cực, khắc phục những hạn chế của kinh tế thị trường, Nhà nước không thể không điều tiết và quản lí nền kinh tế. Cần nhấn mạnh rằng chỉ có nhà nước xã hội chủ nghĩa mới có khả năng giải quyết hiệu quả và triệt để những hạn chế của kinh tế thị trường, đưa kinh tế thị trường nước ta phát triển theo đúng định hướng xã hội chủ nghĩa.

Câu 10 (trang 65 sgk Giáo dục công dân 11): Tại sao phải tăng cường vai trò và nâng cao hiệu lực quản lí kinh tế của nhà nước? Theo em, muốn tăng cường vai trò và nâng cao hiệu lực quản lí kinh tế của Nhà nước, cần có những giải pháp nào? Tại sao?

Trả lời:

* Sự cần thiết, khách quan phải có vai trò quản lý kinh tế của Nhà nước :

- Do yêu cầu phải thực hiện vai trò của chủ sở hữu Nhà nước về tư liệu sản xuất (vốn) đối với các doanh nghiệp Nhà nước.
- Nền kinh tế hàng hoá (các tác động tiêu cực) cần phát huy mặt tích cực và hạn chế mặt tiêu cực; tạo sự ổn định và phát triển kinh tế, xã hội.
- Đảm bảo đúng mục tiêu XHCN trong xây dựng đất nước: giàu mạnh, công bằng, dân chủ, văn minh cần có sự quản lý của Nhà nước.

* Tăng cường vai trò và hiệu lực quản lý nền ktế của Nhà nước:

- Tiếp tục đổi mới công cụ để tạo môi trường thuận lợi, bình đẳng; giữ vững định hướng XHCN;
- Tăng cường lực lượng vật chất của Nhà nước để điều tiết thị trường: dự trữ quốc gia, trang bị công nghệ hiện đại, nâng cao trình độ quản lý nền kinh tế và các doanh nghiệp Nhà nước;
- Tiếp tục cải cách bộ máy Nhà nước. Trên cơ sở phát triển mạnh mẽ lực lượng sản xuất hiện đại gắn với xây dựng quan hệ sản xuất mới phù hợp trên cả 3 mặt: Sở hữu, Quản lý, Phân phối.
- Nhà nước quản lý kinh tế bằng pháp luật, chính sách và phương pháp quản lý, chiến lược

- Phân phối theo lao động

Câu 11 (trang 65 sgk Giáo dục công dân 11): Em có dự định sẽ hoạt động trong thành phần kinh tế nào? Tại sao lại lựa chọn thành phần kinh tế đó?

Trả lời:

(Học sinh tự đưa ra định hướng nghề nghiệp của bản thân và giải thích)

Ví dụ như: Em dự định sẽ hoạt động trong thành phần kinh tế tư nhân bởi vì

+ Em là người khá mạo hiểm, thích học hỏi.

+ Khi vào môi trường làm việc cho tư nhân, em sẽ được phát huy hết khả năng của mình, kiếm tiền bằng chính sự học tập và kinh nghiệm vốn có, cạnh tranh mạnh mẽ với các đồng nghiệp để nhận được sự tín dụng.

+ Đó là phương án khá mạo hiểm nhưng còn trẻ em muốn thử sức mình, muốn được trải nghiệm.

+...

=> Đó là quan điểm của em, còn mỗi người sẽ có một quan điểm và cách nghĩ khác nhau. Tuy nhiên, dù làm việc ở thành phần kinh tế nào, chỉ cần được làm việc

trong môi trường năng động, được phát huy năng lực và được học hỏi nhiều điều thì đó là điều rất tốt đối với những thế hệ trẻ như em.